

סקירת הספר "שימוש בטכנולוגיה לשחרור היצירתיות המוזיקלית"

מאת סקוט ווטסון (2011)

סקירה בעברית ע"י אילון אבירם 12.2011

(לשימוש אישי. לא להפצה)

Scott Watson (2011) *Using Technology to Unlock Musical Creativity*. Oxford Press

[עיון בספר ב Google Books](#)

הספר נתמך באתר: <http://unlockcreativity.edublogs.org>

ברשת קיים ראיון עם סקוט בעקבות הספר. סקירה תמציתית של הראיון מופיעה כנספח של מסמך זה.

Discussion with Author Band Director & Composer Scott Watson
with guest Band Director & Composer Chris Bernotas

<http://www.banddirector.com/article/pg-educational-media/using-technology-to-unlock-musical-creativity?productguide=507>

תקציר

זהו ספר חדש, מעודכן ומפורט, המציג את הצד המעשי של פעילות יצירתית באמצעות טכנולוגיה בחינוך המוזיקלי, וגם את הצד החינוכי, הפילוסופי, וכיצד הוא משתלב בפעילות. בספר יש הרבה דוגמאות "מהחיים" למערכי שיעור ורעיונות לפעילות. המחבר, שהוא בעל נסיון כמורה וכמלחין, משתף מניסיונו האישי וכותב גם בגוף ראשון. הספר כתוב היטב, רציני, מועיל = מומלץ.

הספר מחולק לשני חלקים עיקריים: (א) העקרונות החינוכיים כגון: שיתוף, הדגמה, הנחיות ממקדות, הדרכה ועידוד, אלתור וכד'. (ב) פעילות לפי טכנולוגיה: מקלדות, הקלטות, סקוונסינג, תיווי, לימוד וכד'; ולפי נושאים: פודקסט, עיבוד שירים, הפקת תקליטורים, אלתור, תיווי ועוד.

חלק ראשון: יסודות חינוכיים ופילוסופיים

3. (מס' עמוד) הקדמה – מעולם לא היתה פעילות הלחנה ואלתור בחינוך קלה יותר, וזאת הודות להתפתחות הטכנולוגיה. לאחרונה נעשתה הטכנולוגיה "שקופה", כך שאינה דורשת מאמץ לתחזוקה ולתפעול, וגם זולה יותר, וקיימים גם יותר תכנים ותוכנות בחינם. אך הזמינות הטכנולוגית, והשליטה של רבים מהתלמידים והמורים בטכנולוגיה, אינה מבטיחה פעילות יצירתית בעלת משמעות.

4. נושאי הספר הינם: גישות פדגוגיות, רעיונות לפעילות, כלי הערכה שיוכלו לעודד את הפעילות היצירתית.

קהל היעד – מורים למוזיקה. בעיקר לשיעורי בחירה למוזיקה, בכל הרמות. גם מורים למקצועות מוזיקה אחרים, כגון ניצוח הרכבים, יוכלו לקבל ממנו רעיונות מתאימים. אין צורך בידע מוקדם (?)

5. רוב ההצעות לפעילות הינן מודולאריות ויכולות לעמוד בפני עצמן, ולהשתבץ בתכניות לימודים שונות. עם זאת, מוצעת בסוף הספר תכנית לימודים שלמה.

6. "8 העקרונות" לשחרור היצירתיות המוזיקלית: (1) שיתוף בין התלמידים; (2) הדגמות טובות של המורה; (3) מיקוד התלמיד במשימה; (4) הנחיות ברורות; (5) אלתור; (6) הנחיה והדרכה (coaching); (7) הערכה וביקורת; (8) ביצוע היצירות. חלק מהעקרונות פשוטים וברורים וחלקם זקוקים להסברים ודוגמאות.

7. רשימת דמויות וספרים ששימשו כהשראה ורקע לכתיבת הספר (חשוב. שווה עיון גם בהם).

8. נושאים נוספים בספר (בנוסף ל 8 העקרונות): עקרונות פילוסופיים חינוכיים; דיון על התאמה לכיתות מסוגים שונים; תיאור של משפחות התוכנות לפעילות בתאמה לסטנדרטים הלאומיים; הערכה.

9. קישור של נושאי הספר לסטנדרטים של MENC. גישות פילוסופיות וחינוכיות: על חשיבות ההלחנה בחינוך המוזיקלי. הספר מחולק לשני חלקים המתארים שימוש בטכנולוגיה בתחום: הראשונה עוסקת בעקרונות של חשיבות התחום, ובשנייה הדגמה של שימושים מעשיים.
11. בספר יודגמו הן שימוש בטכנולוגיה ספציפית, והן עקרונות כלליים הניתנים ליישום גם לאורך זמן על אף השינויים הטכנולוגיים.
- 14 (פרק 2) על **חשיבות היצירתיות** בחיי היום יום ומכאן חשיבות החינוך ליצירתיות. 15. יצירתיות אינה אוטומטית, יש לטפח תכונות כגון גמישות, עמידות, סובלנות והנאה מחקר הלא ידוע. 16. דוגמאות לאישים יצירתיים בתחומים שונים: בתעשייה, באומנות וכו'.
17. המוח האנושי הוא בעל אופי מתפתח ויצירתי ובהתאם לכך צריכה גם להתרחש הלמידה.
18. אך בתחום החינוך המוזיקלי דווקא חסרה פעילות יצירתית, וזאת בהשוואה לאומנויות, תחומי הלשון ועוד. יצירתיות אינה רק הלחנה, עיבוד ואלתור, אלא גם שימושית בתחומים אחרים בחינוך המוזיקלי (לדוגמה, הקלטת תכנית רדיו על מלחין והרקע לפעילות). בספרה, ג'קי וויגינס (teaching for 2001) (musical Understanding) כותבת שהדרך הטובה ביותר לבדוק את תפישותיו והבנתו המוזיקלית של התלמיד היא באמצעות משימה יצירתית.
19. בספר יתוארו גם משימות יצירתיות מוזיקליות הקשורות לתכנית הלימודים הכללית בחינוך המוזיקלי וגם במקצועות אחרים. משימות מסוג meta-project הן לדוגמה: הפקת דיסק הכוללת טקסט, מוזיקה, גרפיקה וכו'. מניסיוני הישיר אוכל להעיד שפעילות יצירתית מגבירה את המוטיבציה לעשייה ולמידה ומשמרת את תכני הלמידה והחוויות המוזיקליות לטווחי זמן ארוכים. גם אני כמורה חשתי ביתרונות הפעילות היצירתית שכן פעלתי יותר כמנחה וכ"אֶפְשָׁר" (facilitator) והיה לי זמן להיות איתם. (מתואר בפרק 8). וגם יכולתי לתת ביטוי יצירתי אישי בהדגמות שעשיתי לכיתה ולתלמידים.
20. מורים נוטים ללמד בדרך שבה למדו בעבר, ובעיקר כשבמדובר בביצוע מוזיקלי. לאחרונה, בעקבות הנחיות MENC, מנסים מורים לשלב דרכים יותר יצירתיות בתהליכי ההוראה, וכאן עומדת לרשותם הטכנולוגיה. ויש להזכיר שבעולם המוזיקה "האמיתי" כבר משולבת הטכנולוגיה באופן אינטנסיבי ביותר. כך שלא חסרים, כלים מתאימים ומקורות הדרכה מגוונים לשילוב הטכנולוגיה בחינוך המוזיקלי.
- 20-21 הגדרות למונח יצירתיות (creativity). (לא עמוקות במיוחד ולא מגיעות לצדדים פילוסופיים או רחבים של המושג, אלא נשארות צמודות לתחום החינוך המוזיקלי). רצוי להפריד בין "יצירתי, שונה, מקורי". הנאה בתהליך ההלחנה לא תמיד קשורה בתהליך חשיבה משמעותי. למשל אם תלמיד סתם מקשקש צלילים זה אולי מקורי אבל לא יצירתי. חייבים לפתח אצל התלמיד רגישות אסתטית ולתת לו תשתית מתאימה. פרויקט יצירתי נותן לתלמיד אפשרות לפעול במגוון דרכים: תכנון והמצאת נושאים, אלתור, שיפור, פיתוח, עיצוב צורה, קבלת משוב מעמיתיו מורים, שיתוף פעולה עם אחרים והצגה פומבית של עבודתו. פרויקט הוא המסגרת האידיאלית לעודד יצירתיות במובנה החשוב: ליצר משהו.
22. "פתרון בעיות", או בשם יותר מתאים "מציאת פתרונות". בכל פעילות יצירתית יש התמודדות עם מכשולים ומגבלות. דוגמאות.
23. "המערכת" ומערכת החינוך בפרט, אינה בנויה כיום לעידוד חשובה יצירתית, אלא לתשובות אחידות ו"נכונות" (הרצאתו של סר קן רובינסון). דוגמה למלחין שחשב "אחרת" שלא היה איש מתמטיקה, פיזיקה או מחשבים, אך יום (בשנות השבעים?) את פיתוח "סינזת ה-FM" (ליצירת צלילים אלקטרוניים) באוניברסיטת סטנפורד, שמכרה את הפטנט לחברת ימהה, ברווח של מיליוני דולרים, יותר מכל המצאה אחרת בתחומים האחרים באוניברסיטה.
24. כשבתחומי השפה בחינוך קיים איזון בין למידה, קריאה וכתובה, כך גם על מורה המוזיקה לקיים איזון בין למידה, ביצוע ויצירה. יצירתיות תשחרר ותרענן את המקצוע מתוך הקיפאון והאקדמיזציה שלו ותביא להצלחתו, וכיום המפתח לפעילות יצירתית הוא טכנולוגיה.
- בפרקים הבאים מוצגים פעילות ודרכים אפקטיביות ליישום של "שמונה העקרונות" בפעילות יצירתית בחינוך המוזיקלי. 1) שיתוף; 2) הדגמות; 3) מיקוד; 4) הנחיות; 5) אלתור; 6) coaching; 7) הערכה וביקורת; 8) ביצוע.
- כל פרק בהיקף של 5-10 עמודים. בתחילתו הסבר על חשיבות "עקרון היסוד" ובהמשכו פירוט של "תת-עקרונות" ודרכי פעילות אפשריות.

כדוגמה, להלן תקצירים של שלושה פרקים אלו:

26. (פרק 3) **שיתוף**: ילדים אוהבים לשתף מעצמם עם חברים ומורים. עקרון זה הוא גורם חשוב לפעילות היצירתית. למשל, הכנת תכנית רדיו (podcast): "הדברים שעלי אהובים" ובה מציג התלמיד מוזיקה אהובה.

71. (פרק 8) **הנחיה**. הכוונה במושג זה לפעילות המורה בהוראה לקבוצות, לא גדולות מדי, שבהם קיימת בעיקר פעילות עצמאית של התלמידים, והיא בעיקר הדרכה אישית לכל תלמיד (או זוג או קבוצה קטנה). הנחיה היא קריטית, וכמעט כל הצלחה או כשלון בפעילות התלמידים תלויים בה. ומדובר לא רק על הדרך שבה הסברת לכל הכיתה, אלא גם הדרך שבה תלווה כל תלמיד בפעילותו בכיתה, שכן פעילות יצירתית מוזיקלית אינה מוכרה למרבית התלמידים והם עלולים לחוש תסכול כשהם "נתקעים". (במרבית המקצועות בבית הספר יש פחות פעילות עצמאית של התלמיד בכיתה).

שימוש באינטרנט מעודד עצמאות ולכן שימושי בסוג למידה זה. אבל על המורה לשריין "זמן כיתה" לקשר ישיר עם התלמיד. כיצד יהיה למורה זמן לכך? הנחיה אישית אינה צריכה להיות ממושכת. מספיק כמה דקות עם כל תלמיד במהלך השיעור.

לדוגמה, שיעור עם הנחיה: השיעור מתחיל ב 10 דקות של הצגת נושא חדש על ידי המורה, ממשיך בעבודה עצמית של התלמידים על הנושא למשך 10 ד', ואז המורה מתחיל לעבור בין התלמידים: עוזר, בודק, מציע וכד'.

נושאים נוספים בפרק: מינוי עוזרי הוראה מקרב התלמידים; מה עושים שאר התלמידים בזמן ההנחיה האישית; הנחיה אישית מודגמת לכולם.

כיצד להנחות? מה על המורה לומר בעת ההנחיה? במשפט אחד: על המורה לבדוק לאן הגיע התלמיד ולהנחותו לשלב הבא המתאים לו. עקרון נוסף: הדגמה ולימוד של הלחנה על ידי מלחינים ושילובו בעבודת התלמידים.

עקרונות הלחנה עיקריים: חזרה ושינוי; נרטיב היצירה. Kaschub & Smith מציעים חמישה "יסודות משלימים": צליל-שקט; תנועה-סטטיות; אחידות-גיוון; מתח-הרפיה; יציבות-אי יציבות. ומעיר סקוט שיסודות אלו מתאימים לעקרון החזרה והשינוי שהעלה קודם. ויש גם "טריקים" כגון פדל-פוינט, שתיקה פתאומית.

לפעמים עצה קטנה לתלמיד יכולה לחולל שינוי משמעותי בפעילותו. ויש גם הצעות לארח בכתה מדריכים/ יועצים מורים אחרים, שיכולים לתרום את הערכותיהם על ידי ביקור או בשיעורים מרחוק באמצעות טכנולוגיים ("פרויקט המידי של ורמונט" כדוגמה).

לסיכום: מומלץ למורה למצוא את האיזון: בין עבודה עצמית ובין "להספיק את החומר"; בין הרצאה לבין הדרכה; בין שליטה ביצירת התלמיד לבין הענקת חופש יצירתי.

89. (פרק 9) **הערכה וביקורת**. 1) חשיבות הנושא. 2) יצירת אווירה בטוחה ותומכת. 3) דוגמאות של המורה להערכת יצירות כתגובה קצרה ("התחלה יפה. איך תמשיך?"); "מצא חן בעיניי שחיכת עד תיבה 13 להצגת חומר חדש" וכד'. 4) סוגי שאלות לעידוד התלמידים לתגובות (התרשמות כללית; סיטואציה "תהיה בתפקיד של מפקד מתופף וכד' שצריך לנגן את המוזיקה..."; "טכני - סאונד; אסתטי" הלחנה בסגנון מקובל מול מקורי"; מוזיקלי - ניתוח וכד'). 5) כלי הערכה פורמליים (בכתב). בתחום הביקורת סקוט מעדיף דיבור על כתיבה. 6) תרומת הטכנולוגיה למשוב ולביקורת.

96. פרק 10 **ביצוע** - "קונצרט". יש ערך רב בהצגת יצירות ופרויקטים בפני קהל: העלאת מוטיבציה של התלמיד, שיפור באיכות התוצרים, עידוד ותמיכה לתלמיד מצד הקהל, הזדמנות לימודית לתלמיד ולכיתה. הטכנולוגיה מאפשרת להרחיב את גבולות הכיתה, ולהציג את היצירות גם לקהלים שונים (הורים, תלמידים וכו') במועדים שונים (באמצעות תקליטורים, אתרים וכו'). באופן מסורתי מקובל שמוזיקה ממומשת ומתגשמת על ידי ביצוע, וכך גם בביצוע של יצירות תלמידים, שמהווה "סגירת מעגל" בתהליך ההלחנה וההפקה.

סקוט מביא כדוגמה פעילויות שונות של "קונצרטים" ואמצעים שונים להשמעת והצגת היצירות, וביניהם "My Favorite Things" (שהוזכר קודם) המציג בחירות ופרויקטים של תלמידים חלק באחד האתרים שלו.

חלק שני: חומרים לתכניות לימודים

מבוא

109. סקירה של חומרי רקע, הדרכה ותכניות לימוד בתחום: ספרים, חוברות, תקליטורים ואתרים.

116. אתרים של מחנכים שונים.

118. בניה עצמית של תכנית לימודים: "8 העקרונות", שלד וקטגוריות לתכנית שיעור.

121. הערכה של פעילות יצירתית. דוגמאות להערות מילוליות. סולמות הערכה מ 1 עד 10.

סוגי פעילויות

132. **הלחנה במקלדות** מוזיקליות (פרק 12): סוגי שליטה שונים מהמקלדת (בנוסף לנגינת הצליל), סולמות להלחנה ואלתור, סוגי מקלדות. דוגמאות לשיעורים.

152. **הקלטות** (פרק 13). הסברים טכניים. דוגמאות לשיעורים.

178. **הלחנה רב ערוצית** (פרק 14). מידי MIDI. דוגמאות לשיעורים.

225. **תכנות תיווי** (פרק 15). דוגמאות לשיעורים.

255. **תוכנות הדרכה** (פרק 16): הסברים, תרגולים, משחקים, אינטרנט. הדגש כאן הוא על ההיבט היצירתי של התוכנות הללו. דוגמאות לשיעורים.

280. **שילוב בתכנית לימודים** (פרק 17): על השילוב של היצירתיות בפעילויות החינוך המוזיקלי. הטכנולוגיה מסייעת בכך. יש שלוש גישות לשילוב היצירתיות: (א) בשיעורים או פעילויות בודדות; (ב) פרויקטים בודדים; (ג) קוריקולום מבוסס יצירתיות (כגון קורסים הנפוצים בחטיבות העליונות בשמות כגון Music Production, Music Technology, Electronic Music, וכד').

282. דוגמה לקורס בהפקת מוזיקה באמצעות מחשב.

287. **מטה-פרויקט (Meta-Project)**. פעילות יצירתית מוזיקלית נוטה להפעיל רמות חשיבה גבוהות: (1) הטקסונומיה של בלום (זכירה, הבנה, יישום, ניתוח, הערכה, יצירה); (2) פרויקטים המשלבים תכנים שונים, מוזיקליים ואחרים; (3) "חניכות קוגניטיבית" (Cognitive apprenticeship) שבה פועלים התלמידים כחניכים "בעולם האמיתי" על עושרו ומורכבותו (288). פירוט של תכונות אלו לפי ג'קי ווייגנס (2001... teaching for...).

298. מבחר השלכות implications (פרק 18). זכויות יוצרים. 301. מורים: שחרור היצירתיות.

306. נספח 1 עמדת מוזיקה ממוחשבת. תיאור המרכיבים והתקשורת ביניהם.

309. נספח 2 הצליל הדיגיטלי. דיגיטציה.

313. נספח 3 מילון מושגים בתחום הטכנולוגיה במוזיקה.

321. מקורות וביבליוגרפיה.

סקירה של ראיון עם סקוט שהתקיים בעקבות פרסום הספר:

Discussion with Author Band Director & Composer Scott Watson
with guest Band Director & Composer Chris Bernotas

<http://www.banddirector.com/article/pg-live-broadcast/live-webcast-test?productguide=535>

מזכירים כמה אמצעים טכנולוגיים :

הקלטות בכיתה : מיקרופון, תוכנות הקלטה, ענן Sound Cloud
4: 20 (דקות ושניות מתחילת הראיון) לשמוע במחשב משהו בהאטה ולנתח אותו, לשנות גובה (smart Music)
5: 00 סקוט : אני משתמש הרבה כמנצח בהקלטות מואטות לתזמורת ביי"ס יסודי, ללימוד תפקידים לנגנים.

Web 2

6: 30 Google למסמכים ותוכנות בענן, וזה חופשי.
7: 10 וויקי. סטיב, האתר שלך הוא דוגמה נפלאה לכך. Wattson Music. Com. סקוט : שיש שם הרבה דוגמאות לתוכנות חופשיות באינטרנט. יש לי גם וויקי לנושא תזמורות, תרגולים, חימומים, טיפול בכלים וכד'.
10 Noteflight.com הסבר כללי על התוכנה (לתיווי. באינטרנט). סטיב, זה מזכיר לי את Finale Note Pad. וזה מדהים שההורים בבית יכולים לראות את העבודה שנעשית בכיתה. (יש שם הרבה אפשרויות להערות בתוך התווים שמתאימות בעיקר לתלמידים בכיתות גבוהות והשכלה גבוהה).
סקוט : זה שימושי גם ל"כיתות בחירה" כמו תיאוריה וגם כמנצח. אני מלמד את התווים ממש במקביל להוראת הנגינה. אני מעודד אותם להתקין את זה בבית ולהתנסות.
עשיתי בקיץ מחנה מוזיקלי להלחנה והשתמשנו בנוטפלייט. עשינו קונצרט להורים בסוף. ועשיתי תרגילים שונים עד לרמה של אוניברסיטה.
סטיב : זה יפה בספר שאתה מראה את התפישות והעקרונות (פדל וכד') המוזיקליים ולא רק את הטכניקה.
סקוט : כן אני נותן תרגילים והדגמות לתלמידים בכיתות שונות, זה ממש שימושי. אני מעביר את הקבצים מפינאלה ולהיפך דרך קבצי XL? התלמידים יכולים לעבוד בבית ואז יכולים לערוך ולהדפיס את יצירותיהם בפינאלה.
רוב השימושים ברשת מוגשים באופן מאד ידידותי שמאפשר לכל מורה להשתמש בהם. סטיב : הרבה דברים שקראתי בספר מייד אמרתי : את זה אני ממש יכול לעשות עם הכיתות שלי.
סקוט : כן, בספר אני מציע לכל שימוש ועקרון התאמה לכמה כלים ותוכנות ולכמה כיתות.
הרבה דברים, כמו וויקי, למדתי באמצעות תלמידים או מורים שאני מלמד. כך שיש פה הרבה לימוד הדדי.
20: 00 **כיתות ההלחנה**
סקוט מספר על כיתות ההלחנה, קצת רקע. שיתוף המוזיקה.
Tune Core של **Alfred Records** מאפשר להעלות קבצי מוזיקה לאייטונס, ואנשים בכל העולם יכולים לרכוש את קטעי המוזיקה של התלמידים. תרמנו בשנה שעברה \$1000 לצדקה מהרווחים... יש שם הסברים לגבי זכויות יוצרים
סטיב : אחד העקרונות בספר הוא השיתוף של המוזיקה. זה נותן לתלמידים מוטיבציה אדירה ומחויבות.
סקוט : כן יש חשיבות לצד הייצוגי, כמו בתזמורת שמופיעה, כך בכיתה יש רצון "להופיע" עם קטעי המוזיקה שהולחנו. זה גם מלמד הרבה את התלמידים.
סטיב : אפשרויות הבחירה, כמו למשל בחירת הצלילים להלחנה, מהווה גורם חשוב.

הספר מתרכז בשמונה נקודות מתודולוגיות, שאחד מהם הוא שיתוף. יש באתר התומך בספר דוגמאות מוזיקליות שאפשר להאזין להן.

סטיב: לי היו הצלחות וכישלונות בכיתות להלחנה. פעם היו 10 תלמידים ו 4 מחשבים ולא היו אז שימושי רשת. השתמשתי בפינאלה וזה היה קשה ולא עבד. בהמשך עבדתי עם נוטפד ודברים יותר פשוטים וזה עבד יפה. (הבן שלי עובד בהמון שימושי רשת וזה ממש מדליק. נוטפלייט ממש שימושי בעיני).

סקוט: כשאני מלמד נוטפלייט אני מלמד רק 4 פקודות וזה מספיק להם להמשיך. אמנם אני משתמש המון בפינאלה וזו תוכנה ענקית, אבל עלולה לסבך את התלמידים. סטיב: זה מבלבל כמו תפריט ענק במסעדה. מה לבחור.

סקוט: ברברה פרידמן עושה עבודה מצוינת בכך שהיא מתרכזת במוזיקה ובהלחנה... שאלה של מורה באמצעות הפייסבוק: איך "זקן" כמוני יכול להיכנס לתחום הזה?

סקוט: יש ל TIME המון סדנאות וכיתות בכל הרמות לתחום זה. אצלנו בפנסילבניה יש חובה למורים לשעות השתלמות וזה בהחלט יכול להשתלב.

סטיב: דווקא מורה מבוגר ובטוח בדרכו יכול להקדיש לכך את הזמן והכיוון הרעיון.

סקוט: אנשים כמוני מאד מעוניינים לשתף ולעזור כמו באתר MusicIn וכד'. אני תמיד עונה למיילים באריכות, ויש הרבה כמוני. בסוף הספר אני מדבר על מורים באספקט של יצירתיות (הספר הוא על תלמידים).

40:00 סטיב: אנחנו משתמשים המון בסקייפ ומיילים לתקשורת עם מורים בכל העולם.

סקוט: ג'ו פיזאנו ועוד אנשים ארגנו שיחת אינטרנט שלי עם קהל בקונצרט שלי במקום אחר.

סטיב: שיתוף המלחין בחזרות או בביצוע (באופן מקוון) זו חוויה שתלמידים יזכרו יותר מאשר את היצירה עצמה, וכמובן החיבור למוזיקה.

סקוט: בספר יש 29 שיעורים על נושאים שונים בחינוך המוזיקלי (לא רק הלחנה) היכולים לנגוע לכל מורה למוזיקה. וכמובן יש הרבה מוצרים שונים (תוכנות וכו') העומדות לרשות המורים בתחום.

סטיב: מניסיוני, שילוב היצירתיות בכל תחום בחינוך המוזיקלי הוא אפקטיבי, חשוב ומהנה.

סקוט: (מזכיר כמה דוגמאות לפעילות להלחנה עם תלמידים שאינם קוראים תווים). שאלות ממורים בפייסבוק: איך לשתף ולחשוף הורים לפעילות.

סקוט: למשל היה פרויקט שמתואר בספר שבו הלחינו תלמידים יצירה שבוצעה בפומבי.